

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 80

Ekim 2020

Editör: Meral Sözen.

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Canan Çam Yücel.

Web Sorumlusu: Can Deniz Balkaya, Ramazan Derin.

Web Teknik Destek: Burak Sarı.

Sosyal Medya Sorumlusu: Dilek Başar Açlan.

Yayımlayan: Engelsiz Erişim Derneęi.

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@engelsizerisim.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

Youtube: www.youtube.com/channel/UCYxPXyFBI1mOlsPKTcuFafw

İçindekiler

Editörden	1
Adım Adım Festivale	3
Dilimin Sınırları	7
Kör Olmasına Rağmen	11
Bir Toz Fırtınasının Düşündükleri	14
Bir Konfor Alanı Olarak Bilişim	16
Ted ve Youtube, Altyazı ve Transcript	20
Ya Sizce?.....	24
Ev İşlerine Sıfırdan Giriş 4	28

Editörden

Engelsiz Erişim'in eşsiz festivali Beyaz Baston ve Erişilebilirlik Festivali aydır ekim biliyorsunuz ve EEEH Dergi bu festivale yakışır bir özel sayı ile selamlar okurlarını ekimde. Bu yıl bütün organizasyonlar gibi Beyaz Baston festivali de pandemiden nasıplendi ve kendini sanal ortama taşıdı. Ancak bir ay ileri attı ve meraklılarıyla kasımda buluşacak. Dolayısıyla EEEH Dergi de sizi kasımda bir özel sayı ile karşılayacak. Ancak biz boş durmadık ve size ekime yakışan bomba gibi bir sayı hazırladık. Buyurun tanıtalım...

“Siz neredeyse biz oradayız” dedik ve bu yıl Beyaz Baston Festivalinizi ayağımıza getirdik. Adım adım hazırlıklarımızı ayrıntılarıyla Engin Yılmaz'ın kaleminden okuyabilirsiniz. Heyecanımızı Engin'in satırlarından Siz de apaçık fark edeceksiniz ve eminiz, siz de 9 Kasım tarihini ipe çekeceksiniz, tıpkı bizim gibi.

"Dilin kemiği yok" diye bir atasözümüz vardır. Anlaşılan Meral Sözen'in klavyeye uzanan elinin de kemiği yok. Nitekim dilinin sınırlarını irdelemiş, kör mü, görme engelli mi tartışmasını diğer ötekileştirilenlerle bağlantı kurarak anlatmış. Ortaya okumaya doyamayacağınız bir yazı çıkmış.

Eh dil bu! Dedik ya kemiği yok. Toplumun kemiksiz diline pelesenk ettiği söylemler var bir de. Mesela "Kör olmasına rağmen" ile başlayan saçma sapan bir ton cümle kurulur. Geçtiğimiz günlerde basında saçmalıkta tavan yapmış bir tanıtımla yansıtılan bir haber okuduk. Sevgi Mart Göcen durur mu? Haberin metnini ince ince merceğe altına almış ve bakın neler anlatmış.

Toz fırtınalarından bahsetti haber bültenleri. Hemen hemen herkes doğanın intikamını aldığından dem vurdu. İşte bu söylem kafasına takılmış Burak Sarı'nın. Düşünmüş, düşündükçe derinlere dalmış, daha daha çok derinden sorgulamış söylenenleri ve gerçekleri. Tozu dumandan sıyırmış, tüm çıplaklığıyla cümlelere dökmüş içinden geçenleri ve sizlerin dikkatine sunmuş.

Kadrolu konuk yazarımız Habil Bozkurt bu kez bilişimi masaya yatırmış. Özellikle körlerin akıllı telefonları kullanmalarını kişisel tarihi üzerinden örnekleyerek anlatmış.

Bilişime geçmişken teknoloji köşesinde geçen ay Ramazan Derin İngilizce öğrenmede pratik yapmak için faydalı önerilerde bulunmuştu siz okurlarımıza. Can Deniz ise, bu ay kapsamı genişletiyor, ve size hem derslerinizde hem de dil sınavlarına hazırlanırken çok geliştirecek bir siteyi bütün detaylarıyla anlatıyor.

Dergimizin ekran faresi işlevini gören yazarı Gülcan Altun ise bu ay vazgeçilmezi Hekimoğlu dizisini ele almış yine. Ancak bu defa bambaşka bir açıdan bakıyor diziye. Daha doğrusu dizinin bir bölümünden etkilenip basit bir anket yapmış yakın çevresinde ve bu anket sonuçlarıyla insanların sakatlığa bakış açılarını, dizilerde yansıtılan sakat algısını değerlendiriyor.

Murat Kefeli'ye de kadrolu konuk yazarımız diyebiliriz. Malum ikinci yazı dizisinde bize ev işlerinin en incelikli biçimde nasıl yapılabileceğini tüm detaylarıyla ve müthiş eğlenceli üslubuyla anlatıyor. Ve bu ay da dördüncü bölüm ile karşımızda.

Seksen aydır yaşadığımız dünyayı ve özellikle içinde bulunduğumuz toplumu eşit, erişilebilir ve engelsiz bir hayat için her açıdan irdeliyoruz. Seksen birinci ayda özel sayımızda görüşebilmek dileğiyle, iyi okumalar.

Adım Adım Festivale

Engin Yılmaz

Engin_yilmaz@yahoo.com

Sayı: 80, Ekim 2020

Dünyada neler olup bitiyor? Sakatlığın dünü bugününden ne haber? Bilim ve erişilebilirlik nasıl yan yana gelir? Merhabalar dostlar. İşte size festivalimize dair birkaç minik ipucu. Bu yıl 9 15 Kasım arasında yapmaya karar verdiğimiz festival hazırlıklarımız olanca telaşı, heyecanı ve azmiyle devam ediyor. Bir taraftan stant hazırlıkları, bir taraftan da akşam seminer kuşağı programı netleşiyor.

Önce bu yıl ilk kez hayata geçirdiğimiz bir yenilikle başlayalım derseniz:

festival.engelsizerisim.com

Online bir festivalin kendi web sitesi olmadan olmaz diye düşündük ve tüm festival haberlerini alabileceğiniz, stantları ve seminerleri takip edebileceğiniz bir site hazırladık. Bilişim Ekibimizden

Uğur Gürbüz'e teşekkürler.

Bu yıl çok heyecan duyduğumuz bir başka çalışmamız Online Selen Özel Bilgi yarışması. Yine bilişim ekibimizden Sarper Arıkan çok güzel bir yarışma paneli hazırladı. Bu panel ileriki yıllardaki yarışmalarımızda da bizimle olacak ümidindeyiz. Sorularımız ve diğer hazırlıklarda son aşamaya geldik. Detaylar için festival ve Engelsiz Erişim sitelerimizi takipte kalın. Amacımız Online veya yüz yüze erişilebilir bir yarışma nasıl gerçekleşir gösterebilmek.

Stantlarımızda ise çok merak uyandıracak konular sizleri bekliyor. Örneğin Ayşe ve Turgay Garage Band ile bir müzik parçasını çok kanallı olarak canlı kaydedecek.

Erişilebilir ev standında aramıza yeni katılan bebekleri Mısra için yapmaya başladıkları erişilebilir oyuncak tasarımlarını gösterecek.

Elif Kişisel bakım standı için kendini feda edip her gün tırnaklarına oje sürüp çıkarıyormuş. Bu iş erişilebilir nasıl oluyor dersiniz?

Ben sevdiğim yerde, sokaklarda olacağım. Farklı navigasyon uygulamalarıyla farklı cadde ve mahalleleri gezeceğim.

Bilişimde programlama, farklı yazılım çözümleriyle ilgili Sarper ve arkadaşlarının çalışmaları devam ediyor.

Diğer stantlarımızda da çalışmalar sürüyor. Her şeyi anlatıp sürprizleri kaçırmayalım dimi? Yalnız şunu belirtmeden geçemeyeceğim. Sizler de her nereadaysen orada sözünün altını doldurup, stantlarımıza katkı verebilirsiniz. Bunun için Sevgi Hanım güzel bir anket hazırladı. Bir göz atmak isterseniz işte anket adresi:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfcRRCooG_3CQ6wtSJatFHmLmL7smXriQG7_q_aSOyQjaQByQ/viewform?vc=0&c=0&w=1&flr=0

Bu yazıyı sesli dinliyorsanız, yukarıdaki bağlantı muhtemelen uzun gelmiştir size. İyisi mi

festival.engelsizerisim.com

Adresine girin ve oradan tıklayın anket bağlantımıza.

Gelelim akşam seminerlerine. Online festivalin avantajlarından birisi de diğer zamanlarda sizlerle buluşturması maddi ve zaman koşulları nedeniyle çok zor olacak kişilere ulaşma olanağı. Bu kapsamda çok önemli bir konuk 11 Kasım akşamı saat 21:00'da bizlerle oluyor: Mark Riccobono. Mark Amerika Ulusal Körler Federasyonu NFB'nin başkanı. ABD'de kör hareketi nasıl başlamış, hangi süreçlerden geçip bugünlere gelmiş, anlatacak bizlere. Kendisine Mark'ın bizimle de buluşmasına çok destek olan ve NFB içinde birçok önemli görevde yer alan Fatoş Floyd eşlik edecek.

Uluslararası seminerlerimiz Mark'la bitmiyor, 12 Kasım Perşembe Günü ise bir bilim İnsanı konuştumuz: Wanda Diaz. Wanda Amerika'da yaşıyor ve astronomi alanında çalışıyor. Bu aralar özellikle yer çekimi dalgaları üzerinde araştırmalarını yoğunlaştırmış durumda. Bize hem Kör biri olarak bilimsel araştırma yöntemlerini anlatacak, hem de sesli gösterimler yapacak.

Ayrıca stantlarımızda bir bilim insanını daha konuk alma olasılığımız Var: Dr. Grek Williams. Grek Independence Science ekibinden. Özellikle Fizik ve kimya laboratuvarlarında kör birinin erişilebilir deneyler yapması için gerekli teçhizat üzerine çok ciddi çalışmalar var. O süreçleri gösterecek hepimize.

Başka sürprizler de yolda. Örneğin EEEH Dergide yayınladığımız BBC belgesel dizisindeki konuklardan biriyle olumlu bir temas kurduk, ama süreç netleşmediği için kalanı sürpriz olsun. Bizi izlemeye devam edin diyelim.

Hiç mi yerli bir şey yok dersenez, ben de size hava alanlarında erişilebilirlik derim: Bir Süredir Engelsiz Erişim ve GETEM olarak İstanbul hava alanının erişilebilirliği üzerine İGA ile iş birliği halindeyiz. Sonuçta hava alanında iç hatlarda girişten uçağa giden kapıya kadar erişilebilir kılavuz iz, engelsiz rota ve bina içi navigasyon çözümleri büyük ölçüde hayata geçti. Şu kadarını belirteyim, artık hava alanı girişinden uçağımıza kadar tek başınıza gidebilmek eskisi kadar hayal değil. İşte İGA sağ olsunlar festivalimizin Zoom sponsoru oldu. Aynı zamanda da Hava alanı erişilebilirliği üzerine, yanlarına hava yolu şirket temsilcilerini de alarak bir seminer yapacaklar. Adında beyaz baston olan bir çalışmada bu yıl hava alanlarını ele alacağız böylelikle.

Kısaca yarışmamızdan stantlarına, seminerlerimizden online yeniliklerine kadar, bizlerin çok heyecanlandığı bir süreci yaşıyoruz dostlar. Sizler de coşkumuza ortak olmak istemez misiniz?

Aşağıda Festivalimizi anlık takip edebileceğiniz sosyal medya adreslerimizi bulacaksınız. Erişilebilir kalın, bizimle kalın.

Instagram:

<https://instagram.com/engelsizerisimdernegi?igshid=chm3l02bj21a>

Facebook:

<https://www.facebook.com/engelsizerisimdernegi>

6

Twitter:

<https://twitter.com/engelsizerisim>

Dilimin Sınırları

Meral Sözen

meralsozen1@gmail.com

Sayı: 80, Ekim 2020

Yazıyı okumaya başlamadan önce, aşağıda birden dörde kadar numaralandırılmış ifadelerden size en doğru gelen söyleyişi seçiniz.

- 1) “Görme engelli bayan”
- 2) “Görme engelli kadın”
- 3) “Kör bayan”
- 4) “Kör kadın”

En doğru ifade olarak birinciyi seçenlere benim şu an için diyeceğim bir şey yok. Bu “sıkıcı” yazıyı okumaya devam etmezlerse anlayışla karşılarım, belki başka koşullarda yeniden karşılaşırız.

İkinciyi seçenler, sakın bir yere ayrılmayın. Bu yazının asıl hitap etmek istediği sizsiniz çünkü anlaşılabilirliğime dair en yüksek umudum sizdedir.

Üçüncüyü seçenler diye bir grup olduğunu hiç sanmıyorum. Bu yüzden, “Siz aslında yoksunuz” demek istiyorum size. Ola ki eğer varsanız önce benim sizi dinlemem lazım.

Dördüncüyü seçenleri saygıyla ve sevgiyle selamlıyorum. Büyük ihtimalle tanışıyoruzdur zaten. Eğer tanışmıyorsak tanışalım bence, iyi anlaşırız. Ama şimdi siz de bir yere gitmeyin lütfen çünkü sizinle de paylaşmak istediklerim var.

***

“Görme engelli mi diyelim, kör mü diyelim, özel birey mi diyelim?” sorusu, “Sakız çiğnemek orucu bozar mı?” sorusundaki sakız gibi uzamış ve bir türlü son nokta konulamamış bir soru olarak karşımıza çıkıyor sürekli. Bu sorunun cevabı da, “Kadın mı denmeli bayan mı?” sorusuna vereceğimiz yanıtın mantığıyla aynı aslında. ‘Görme engelli’ yerine ‘kör’ diyerek, işaret etmek istediğimiz kişiyi veya durumu, ‘gören’i referans almadan, doğrudan ifade etmiş oluyoruz ve bu ‘da kör’ demek için başlı başına yeterli bir gerekçe bence. Eğer kör sözcüğü kulağa kaba, çirkin veya aşağılayıcı geliyorsa; burada bu sanrıya sebep olan düşünce alt yapısını sorgulamak gerekir. Kör olmak neden kötü bir anlam taşıyın ki? Eğer siz kör olma halini aşağılık veya acınası bir şey olarak görmüyorsanız, neden kör demekten veya denmesinden rahatsız olabilirsiniz ki? Yine de kör sözcüğü içinize sinmiyorsa körlükle veya körlerle ilgili gerçek düşüncelerinizi sorgulamalısınız. Nasıl ki kadın sözcüğünü kaba ve ayıp bulup onun yerine bayan denmesinin daha kibar olduğunu savunan mantığı kabul etmiyorsak, aynı şekilde, kör demek de sanki çok kötü bir şeymiş gibi görme engelli falan diyerek sözde yumuşatma çabasını da kabul etmemiz mümkün değil.

Tamam; iyi, güzel de... toplum buna hazır mı? Ne yazık ki hazır değil. Çoğunluğun algısı olması gereken seviyenin çok altında. Biz de gerek sosyal yaşamda gerek iş yaşamında, insanlarla iletişim kurmak zorundayız, bunu yaparken de mümkün olan en az miktarda yorulmak istiyoruz. İtiraf etmeliyim ki çoğu kez insanlardan yana o kadar ümitsiz oluyorum ki, “kim anlatacak şimdi buna” diyerek onların duymaya alıştığı gibi konuşuyorum. “Ben görmüyorum” dediğim bir idari amirden bile “Estağfurullah” cevabını almış biri olarak, körlükten bahsettiğimde ya hiç anlaşılıyorum ya da dalga geçtiğim veya saçmaladığım düşünülüyor. O sırada da çözülmesi gereken bir sorun varsa ortada, işi gücü bırakıp, etimolojiden girip sağlamlıktan çıkan bir söylev vermek çok mantıklı görünmüyor bana. Nasıl çözeceğiz bu işi?

Bu konuyla ilgili bir diğer direnç noktası da , “Bunca erişilebilirlik ve ayrımcılık sorunu varken, ‘Kör mü densin görme engelli mi densin’ meselesine takılmanın gereksiz olduğu düşüncesi. Ben bu argümana hiç katılmıyorum, çünkü mücadele bir bütündür ve her alanda kararlı bir duruş gerektirir. Körlüğün negatif anlam yükünü ortadan kaldırmadan, hiçbir mücadele alanını “hak temelli” bir zemine oturtmamız mümkün değil. Şöyle ki, eğer kör sözcüğü

incitici bir anlam taşıyorsa, demek ki körlük hali üzücü ve istenmeyen bir durum. Öyleyse insanların acıma ve yardım etme davranışlarından neden rahatsız oluyoruz?

Körlüğün, doğal bir özellik ve sıradan bir farklılık olarak algılanmadığı bir yerde, erişilebilirlik düzenlemelerinin hak değil de lütuf olarak görülmesi normal değil mi? Aynı şekilde, “özel gereksinimli birey” ifadesi de her ne kadar kulakta nazik bir tını oluştursa da, hak temelli anlayışın tam karşısında bir bakış açısını ifade ediyor. Örneğin yeraltı metro istasyonlarında, yolcuların doğru çıkışı bulabilmeleri için konulan görsel işaretler, “özel düzenleme” olarak isimlendirilmezken, sesli anonslar neden özel bir düzenleme olarak algılanıyor. Neden bir erişilebilirlik düzenlemesi yapıldığında ekstra bir iş yapılmış gibi takdir edilmesi ve hatta teşekkür edilmesi gerekiyor? Neden yetkililer bir yere yön levhası koyduklarında bunu uzun uzun anlatıp övgülere mazhar olmayı ummuyorlar? Biz yeti farklılığı olanlar, kendimizi ‘özel gereksinimli’ olarak tanımladığımızda, ihtiyacımız olan her türlü icraatın da ekstra bir lütuf olarak algılanmasının önüne geçemeyiz.

Tüm bunlara rağmen, “Sözcüklere de çok takılmamak lazım” diyenlerimiz hiç de az değil. “Benim ihtiyacım/hakkım olan erişilebilirlik düzenlemeleri yapılsın da, ne dersiniz deyin, ister görme engelli deyin ister kör isterseniz de Mahmut deyin!” şeklinde akıl yürüten dostlar için de bir çift sözüm var. Biz insanlar sözcüklerle düşünürüz ve sözcükler düşünceleri oluşturur, ve bu sözcükler her tekrar edildiğinde oluşturduğu o düşünceyi besler ve pekiştirir. Sizi temin ederim ki dil değişmeden düşünce değişmez. Düşüncenin değişmediği, eşitlikçi bir anlayışın içselleştirilmediği hiçbir eylemden de istenen sonuç elde edilemez.

İyi ve yararlı bir iş yapma amacıyla yola çıkılan davranışlarda ve düzenlemelerde dahi, en iyi ihtimalle devamlılığın sağlanamadığına, çoğu kez de yarardan çok zarara sebep olduğuna dair sonsuz sayıda örneğe tanığız. Benim burada yapmaya çalıştığım şey entelektüel zırvallıklarla tamamen teorik bir alanda fikir tartışması yapmanın çok ötesinde. Dildeki mesele, somut sorunlarımızın somut çözümlerinden bağımsız değildir. Dildeki mücadelemiz erişilebilirlik alanındaki mücadeleden ayrı düşünülemeyeceği gibi; dil konusundaki duruşumuz, herhangi bir somut durum karşısındaki duruşumuzdan ne daha az önemli ne de daha az etkilidir. Hak temelli anlayış, en güçlü ve sağlam ifadesini dilde bulacaktır.

Haklarımız için mücadele edeceksek ve hakkımız olanı alacaksak, her alanda olduğu gibi bu konuda da fikirsel olarak derinleşmeye ve elbette örgütlenmeye ihtiyacımız var. Nereden nasıl başlayalım dersiniz, “en iyisi şimdi ve burada” derim. Ne dersiniz, ‘üç’ deyince hep birlikte ‘kör’ diyelim mi?

Bir, iki...

Kör Olmasına Rağmen

Sevgi MART GÖCEN

sevgi.mart@gmail.com

Sayı: 80, Ekim 2020

Başlıktaki cümlecikle başlayıp; devamında bla bla diye devam eden cümleleri bugüne kadar kaç milyon kez duymuşuzdur değil mi? Hatta artık bazılarını kanıksadık ve içimizden tepki vermek bile gelmiyor.

Ama sevgili dostlar, bu cümlecikle başlayan ve hayatımda bugüne kadar duyduğum en saçma, en inanılmaz ve en anlamsız şekilde tamamlanan cümleyi birkaç gün önce bir haber kanalında işittim veee artık zirveye ulaştığımızı inandım. Cümle neydi biliyor musunuz? “Kör olmalarına rağmen Korona virüsle mücadeleyi kazandılar.” Evet, evet, yanlış okumadınız. Gerçekten tam olarak böyle diyordu. “kör olmasına rağmen okulunu bitirdi. Kör olmasına rağmen, yürüyebiliyor. Kör olmasına rağmen yemek pişiriyor. Kör olmasına rağmen, ütü yapıyor...” gibi cümlelere anlamsız dediğim günlerden özür diliyorum. Gerçekten insanların beynini okuyabilmeyi, detaylıca inceleyip; onları böyle düşündüren mekanizmayı tespit edebilmeyi isterdim. Hayır, hepimiz aynı oksijeni yakıyoruz ama içeride ona nasıl bir muamele yapıyorlar ki sonuçta bu cümle çıkıyor.

Öyle basit, öyle yalın, öyle kolay bir çözümlenme gerektiriyor ki Korona Virüsle mücadele. İzole olacaksın, ilaçlarını kullanacaksın, hijyene dikkat edeceksin ve sağlıklı besleneceksin. Sonrasında şansın varsa virüsü yenip; iyileşeceksin. İşler sarpa sararsa, hastaneye gidip; tedavini olacaksın. Peki, görmek bu eylemlerin neresinde vazgeçilmez bir olgu ki “Görme engelli genç çift, engellerine rağmen Korona Virüsle mücadeleyi kazandılar. Hayatın her alanını paylaşan çift, bu mücadeleyi de birlikte yürüterek; zafere ulaştı” gibi bir haber yapılabilir. Bu habere konu olan arkadaşlarımız, nasıl böyle bir şeye malzeme olabiliyorlar. O haberi yapmaya gelenlere, “Korona ile mücadeleyle görmenin ne ilgisi var?” demek hiç mi akıllarından geçmiyor? Bu insanlar engelliler için iyi bir şeyler yaptıklarını mı düşünüyorlar?

Bu durumda çuvaldızı yine kendimize yöneltmemiz gerekiyor bence. Böyle bir haberi okuyan, yeterince idrak ve irdeleme yeteneği olmayan ya da sağduyulu düşünmek istemeyen birisi; “Vay be! Şu körler neler başarabiliyor” sanısına kapılıp; etrafına da bu düşünceyi yayabilir ve bundan da mutlu olur. Öyle ya iki kör kardeşinin üstün başarısını anlatacaktır.

Basının kullandığı dil konusunda çok tartıştık, konuştuk, çözüm için Dergimizin sayfalarında bile konuştuk. Ancak bir arpa boyu yol alamadık. Hala ajitasyon veya hala yüceltme, hala engelli bireyler üzerinden prim yapma.

Şu bir gerçek ki artık konu olduğumuz haberlerde kullanılan dile bizzat kendimiz müdahale etmeliyiz. Engelliliği aşırı yücelten ya da ajite eden haberlere konu olmaktan uzak durmalıyız. Zira basın umutsuz vaka. Bilgilendirme toplantıları, eğitimler, seminerler sonrasında gelinen nokta; “Kör olmalarına rağmen, Korona Virüsü yendiler” ise mücadele yöntemimizi değiştirmemiz gerekiyor. Bu noktada artık belki yargı yoluna başvurabiliriz. Türkiye’deki engelli örgütleri, tabii ortak hareket etmeyi başarabilirlerse, basında bu tarz çıkan her haberden sonra, yargı yoluna başvurarak; tekzip, düzeltme ya da haberi yapan kişinin hakaretten dolayı ceza almasını sağlayabilirler. Belki başlangıçta yapılan her başvuru retle sonuçlanabilir ama denemekten vazgeçilmediği sürece, sonuç alınacağından ve basın için de bu başvuruların caydırıcı olacağından eminim. Tabii bir de yine tüm engelli örgütlerinin birlikte oluşturacakları bir kurul, her gün basın taraması yaparak; çıkan her haber için karşı bir açıklama yayınlayabilir. Bunu da hem örgütlerin sosyal medya hesaplarından hem de oluşturulacak internet sayfasında duyurarak, halkın dikkatinin çekilmesi sağlanabilir. Ayrıca, gerek duyulan hallerde, yapılan karşı açıklamalar basılı hale getirilerek dağıtılır ve böylece daha çok insana ulaşılması sağlanır. Bu önerilerim çok hayal ürünü gelebilir ama inanın yapılması imkânsız şeyler değil. Gelin hedefi biraz daha küçültelim. Hak temelli çalışan kör örgütlerinin birleştiğini ve böyle bir kurul oluşturduğunu hayal edin. Özelde körlerin genelde ise tüm yeti farklılığı olan bireylerin konu edildiği haberleri tarayarak; en azından karşı açıklama yazılmaya başlandığını ve yayımlatabildiğimiz basın organlarında ve sosyal medya hesaplarında duyurulduğunu düşünün. Sanırım bir süre sonra dikkat çekmeyi başarırız ve verilen eğitim ve seminerlerden daha iyi bir sonuç alabiliriz. Denemeye var mısınız?

Benim televizyonda izlediğim haberin yazılı basına yansımaya dair link burada.

<https://www.sozcu.com.tr/2020/saglik/zorluklara-birlikte-gogus-geren-engelli-cift-coronayi-da-yendi-6076058/>

Bir Toz Fırtınasının Düşündürdükleri

Burak Sarı

buraksari2014@gmail.com

Sayı 80, Ekim 2020

Ansızın bir fırtına kopuyor. Taş gibi çarpıyor her yere. Yeryüzündeki bütün tozları toplayıp savuruyor evlerin, villaların insanların üzerine. Tek bir fiskeyle savrulup atılan tozlar, bir arada gücünü birleştirenin savrulan değil savuran olacağını canlı canlı öğretiyor. Tozlar kendi manifestolarını yazarken, kıvrak zekasına toz kondurmayan insan düştüğü şaşkınlık içerisinde doğrulmaya çalışıyor. Kimse okuyamıyor tozların manifestosunu. Okusa da anlayamıyor. İlk şok atlatılınca yorumlar başlıyor. Sanat adına, edebiyat adına, düşünce adına üretilmiş ne varsa hepsinin içini boşaltıp iğrenç bir etkileşim aracı haline getiren yarı entel canlı topluluğu başlıyor goy goyuna. Kimin zarar gördüğü, ne olup bittiği umurlarında bile değil. Her şeye kader değil işin içerisinde çıkanlar zaten malum. Bu fırtınadan zarar görenler ise üzerine düşünecek durumda bile değil. Uçuşup giden derme çatma çatılarıyla uğraşiyor, sığınacak bir yer arıyorlar. Yani kendi canlarının derdindeler. Çok az kişi düşünüyor üzerine. ‘Doğanın intikamı’ diyenler var. En dikkate aldığım bu değerlendirme üzerine düşünüyorum çıldırasıya. Doğa intikamını mı alıyor gerçekten? Bu bir intikam mı? Üzerine düşündüğüm şey beni sarmaladığında yerimde duramam. İstemsizce dolaşırım. Düşünüyorum ve dolaşıyorum. Ayağımın altında bir şeyler kırılıyor. Kırılan şeyin hüznü sesi karar sürecimi hızlandırıyor. Kocaman bir mevsimi gülererek gözeneklerinde taşımış bir tutam yaprak, yorulup bırakmış kendisini hissiz betonun üzerine ve ben hoyratça ezmişim onları. Bir güzelliğin hatırasına zarar vermenin hüznünü yaşarken düşüncem netleşiyor. Yani bu güzelim yapraklar aramızdan ayrılırken bile hayata bir şeyler katıp gidiyorlar. Hayır doğa intikam almıyor. Doğa direniyor. O kendi bildiği gibi işliyor. Her kış bembeyaz örtüsüyle yeryüzünü kaplıyor, her bahar güzelliklere davet ediyor. Zarar gördüğü yerden gösteriyor tepkisini. Tepeden tırnağa her yer beton olursa, toz ve kir pas içerisinde kalırsınız diyor. Ağaçları keserseniz toprak ayağınızın altından kayar diyor. Yani esnemiyor. Kendisine hükmetmeye çalışana baş eğmiyor. Kendi kurallarıyla sürdürüyor var oluş mücadelesini. Ya biz? Korkuyu öğrenmişiz. Korku doğaldır. Birde o korkunun esiri olmuşuz. Kırılmaktan korktukça esnemiş, başkalaşmış, hissiz kendine yabancı canlılar haline gelmişiz. En

kan dondurucu şeyleri bile ürkütücü bir sırtışla karşılar olmuşuz. Ödünlerden ödün beğenmişiz. En temel haklarımızı isterken bile şekilden şekle girer olmuşuz. Özellikle sakat hakları mücadelesinde bu bir gelenek haline gelmiş. Eşit koşullarda eğitim almak, eşit koşullarda sınav olmak, eşit koşullarda çalışmak ve yaşamak herkesin en temel hakkı. Ne yazık ki bazı sakat örgütleri ve kişiler bu hakları birilerinin bize lütfettiğini düşünüyorlar. Bütün mücadele biçimleri de ona göre şekilleniyor. Her türlü pozitif ayrımcılığı, içerdiği negatif sonuçları düşünmeden kabul ediyorlar. Sonra bu kısıntılar üzerinden birbirlerine düşüyorlar ve bir kesim mağdur oluyor. Bu da gereksiz sürtüşmelere ve gerçek hak gasplarına neden oluyor. Ama hiçbir şekilde mücadele yöntemlerini ve fikirlerini değiştirmiyorlar. Küçük kısıntılar ellerinden gittiğinde, ilgili kişilere yalvarma furyası başlatıyorlar. Konu gündeme oturunca, zaten daha önce sahip olup kaybettikleri hakkı tekrar kazanmış oluyorlar. Sonrasında günler süren teşekkür furyası ve birbirinin aynı derneklerin bu sahte zaferi sahiplenme çabaları. Hani belki diyorum doğadan öğrenmemiz gereken bir şeyler vardır. Kendinin olanı, hakkın olanı almak için yalvarmak ve teşekkür etmek çözüm değildir. Yaşam sürekli akıp giderken 50 yıl öncesindeymiş gibi davranmak doğru değildir. Pozitif ya da negatif ayrımcılık değil, erişilebilir ve eşit hayatı herkes gibi yaşamayı topluca talep etsek, Tozdan bile öğreneceğimiz varmış deyip üzerine düşünelim. Bence şans vermeye değer.

Bir Konfor Alanı Olarak Bilişim

Habil Bozkurt

bozkurthabil@gmail.com

Sayı: 80, Ekim 2020

Derginin 78. Sayısında konfor alanlarımızı irdeleyen bir yazı kaleme almıştım. Nasipse bu yazıda konfor alanı meselesinin bilişim ayağını irdelemeye çalışacağım. Malumunuz bilişim hayatımızın olmazsa olmaz bir parçası artık. O kadar ki bir yanımızla hakiki dünyada yaşarken bir yanımızla sanal alemde yaşıyoruz. Bilişimin biz körler için daha farklı bir ehemmiyete sahip olduğunu söylememe lüzum yok zannedirim. Elif Nur Aybaşı'nın "Sakatlık Yeni Bir Tarih" isimli BBC belgeselinin ilk bölümünün çevirisinde de ifade ettiği gibi teknoloji genelde sakatların, özelde körlerin diğerleriyle eşit oldukları iddiasının gerçekçi bir zemine oturmasında hatırı sayılır bir paya sahip. Bu sebepten körler teknolojinin bu husustaki hakkını teslim etmek adına onları bağımsızlığa götüren beyaz baston ve Braille yazının yanına bilişimi de eklemişlerdir. Ancak bilişimin körlerin hayatına girdiği günden bugüne körlerde hep yeni icat edilen yazılım ve donanımları kullanamama korkusu var olagelmıştır. Bu korkunun geliştirici firmaların erişilebilirliğe lazım gelen ehemmiyeti vermemeleri gibi haklı sebepleri bulunsa da bence esas sebep sürekli gelişen teknolojiye paralel olarak değişen kullanım alışkanlıklarının konfor alanlarımızı ihlal etmesidir. Bir bakımdan bunun da haklı gerekçeleri bulunduğunu söyleyebiliriz. Çünkü teknoloji geliştikçe bilgisayar kullanım şekilleri değişiyor. Bilgisayar kullanma hususunda körlere yardımcı olacak kişi sayısının az olduğu düşünüldüğünde gelen bir güncellemeyle değişen bir kısa yolun, bir parmak hareketinin kör bir kullanıcının işini ne kadar zorlaştıracağını tahmin edersiniz zannedirim. İşte 2013 senesi de böyle bir değişimin miladı oldu benim için. O yıllarda tuşlu telefonlar yerini yavaş yavaş dokunmatik ekranlı telefonlara bırakıyordu. Dokunmatik ekranlı telefonların ilk çıktığı devirlerde kör camiasına hâkim olan o kadim endişe Apple'ın erişilebilirlik alanında sunduğu dahiyane çözümlerle yerini bir iPhone alma ve kullanma seferberliğine bırakmıştı. Bende o senenin yaz aylarında internetten körlere iPhone kullanmayı öğreten bir eğitim seti indirmiştim. Bir yandan eğitim setinden çıkan sesli anlatımları dinliyor; diğer yandan köydeki sayılı iPhone kullanıcılarından olan arkadaşşıma gidip biraz havadan sudan konuştuktan sonra arkadaşşımdan Voice Over'ı açmasını rica edip,

dinlediğim sesli anlatımlardan öğrendiğim parmak hareketlerini arkadaşımın telefonunda tecrübe ediyordum. İphone'un kullanım şekilleri hemen hemen her modelde aynı olduğu için İphone'a çabuk aşına oldum. Ve nihayet kendim de bir İphone alıp dokunmatik ekranlı telefon kullanan körler kervanına katılmaya karar verdim. Bu kararımı çevremdeki insanlara açıkladığım zaman hemen herkes beni bu kararımdan döndürmeye çalıştı. Bir kere ben dokunmatik ekranlı telefon kullanamazdım. Sonra İphone çok pahalı olduğu için telefonumu muhafaza edemeyip çaldırabilirdim. Tabii ben bu boş lakırdıların hiçbirine kulak asmayıp 2013 senesinin temmuz ayında kendime bir İphone satın aldım. İphone'u aldıktan sonra bile bu telefonu almakla başıma bela aldığımı söyleyenler oldu. Lakin benim bu husustaki kararlı tavrım karşısında herkes geri adım atmaya mecbur oldu. İphone'a gelince, bırakın başıma bela olmayı onu kullandığım yedi senelik zaman zarfında benim elim kolum oldu. Gün geldi; devran döndü. Geçen aylarda son kullandığım İphone bozulmaya başlayınca İos işletim sisteminden Android işletim sistemine geçmeye karar verdim. İlginçtir, seneler evvel İphone almaya karar verdiğimde bana İphone kullanamayacağımı söyleyenler şimdi de benim Android kullanamayacağımı iddia ediyor, bozulmaya yüz tutan İphone'umun yerine yeni bir İphone almamı tavsiye ediyorlardı. Ama ben tıpkı ilk İphone'umu almaya karar verdiğim gün olduğu gibi bu sefer de Android almaya kararlıydım. Bu kararı almamın İphone'ların gittikçe pahalılaşması gibi çeşitli sebepleri olsa da bu kararımın esas sebebi Apple'ın benim için bir konfor alanı olmaya başladığını fark etmeye başlamamdı. Evvela bu konfor alanından çıkıp yeni şeyler keşfetmem gerekiyordu. Sonra erişilebilirlikte dünya çapında bir değer olmasına rağmen Apple'ın erişilebilirlikte giderek tekelleştiğini düşünmeye başlamıştım. Bence erişilebilirlikteki bu tekelleşme körlere kısa vade de standart bir kullanım imkânı sunsa da uzun vade de onları inhisar altına alıp kendine mahkûm ediyor. Mesela bugün 2000 liraya İphone'dan daha işlevsel Android telefonlar varken kör bir kullanıcı sırf daha erişilebilir diye daha yüksek fiyatlara İphone'un bir sene sonra çöp olacak bir modelini satın alıyor. Benim erişilebilirlikte tekelleşme diye adlandırdığım bu halin bize zararı sadece eski model telefonları daha pahalıya almaya mecbur olmakla kalmıyor. Yazılım geliştiricileri erişilebilirlikte engellilerin rağbet ettikleri ürünleri esas aldıkları için diğer ürünleri kullanmayı tercih eden engelliler hayatlarını kolaylaştıracak birçok uygulamayı kullanmaktan mahrum kalıyorlar. Körlere için geliştirilen Seeing AI uygulaması sadece ios'ta kullanılabiliyor mesela. Hepsinden mühimi herkesle aynı anda her yazılım ve donanımı kullanma hayalimiz başka bir bahara kalıyor. Ben de kullanıcı seviyesinde de olsa Android cephesindeki

erişilebilirlik mücadelesinde yer almak için bu kararı vermiştim. Vermiştim vermesine ama yeni bir işletim sistemi yeni bir ekran okuyucu, yeni bir ekran okuyucu yeni parmak hareketleri demektir. Üstelik ekrandan Braille girişi gibi standart erişilebilirlik çözümleri henüz Android tarafında hala yoktu. Kitap okumak için vazgeçilmezim olan Voice Dream uygulamasının Android bir cihazda çalışıp çalışmayacağı da meçhuldü. Vakit kaybetmeden Android ile alakalı araştırma yapmaya giriştim. Bir yandan internetten körlere Android kullanmayı öğreten sesli anlatımlar dinliyorum, diğer yandan babamın Android telefonunda kendimce Android talimi yapıyordum. Tam bu noktada mühim bir meseleyle karşılaştım. Android tarafında çok sayıda telefon markası bulunduğu için internetten dinlediğim sesli anlatımlarda kullanılan telefonla benim elimdeki telefon birbirini tutmuyordu. Hem de internetten dinlediğim sesli anlatımlar güncel değildi. Bu durumda kendi göbeğimi kesmekten başka çarem kalmıyordu. Bende kendime bir Android telefon alana kadar her gün belli bir müddet babamın telefonunda deneme yanılma usulüyle Android işletim sistemini iyice bir öğrendim. Burada Bir android Iphone mukayesesi yapmaya yerim yetmeyeceği için son olarak okuyucularına Androidten korkmamalarını tavsiye ediyorum. Android kullandığım dört ay boyunca pek az erişilebilirlik sıkıntısı yaşadığım gibi Android'in Iphone'a nispetle birçok avantajını da bu süreçte tecrübe etmiş oldum. Bir kere Android cihazlarda hafıza sıkıntısı yok gibi bir şey. 3000 liraya 512 gb hafıza kartı kaldırabilen Android cihazlar bulmanız mümkün. Sonra kopyala yapıştır usulüyle cihazınıza dosya atabiliyorsunuz. İTunes uygulamasıyla uğraşmanıza lüzum yok yani. Bununla beraber Android tarafında her şey öyle güllük gülistanlık değil. Bir kere olurda telefonunuza format atmak zorunda kalırsanız bir gören yardımı olmadan telefonunuzu kurmanız neredeyse imkânsız. Android tarafında Talkback uygulamasında dahili bir Braille klavye olsa da hala Türkçeleştirilebilmiş değil. Ve ben Türkçeyi İngilizce harflerle yazmayı hiç sevmem. Bu yüzden şimdilik Advens Braille keybort uygulamasını kullanıyorum. O uygulama da maalesef talkback uygulamasıyla uyumlu çalışmıyor. Ben de talkback uygulamasına alternatif olarak geliştirilen Jso uygulamasını kullanıyorum. Jso aldığı son güncellemelerle Talkback uygulamasına ciddi bir rakip olacakmış gibi duruyor. Elbette her yazılımın, her donanımın kendine göre avantajları ve dezavantajları var. Bugün İos'un erişilebilirlikte zirve olduğunu kimse inkâr edemez. Bu sebepten birçok kör Iphone'un eski modellerini almak pahasına İos'dan vazgeçemiyor. Ben o arkadaşlara kullandıkları İos cihazların yanında Android tarafındaki erişilebilirlik mücadelesine

destek vermek adına bir Android cihaz edinmelerini tavsiye ederek yazıma son veriyorum. Her yazılım ve donanımı erişilebilir bir şekilde kullandığımız günlerde görüşmek temennisiyle...

Ted ve Youtube, Altyazı ve Transcript

Can Deniz Balkaya

Candenizbalkaya96@gmail.com

Sayı: 80, Ekim 2020

Herkese bu yağmurlu İzmir gününden merhaba. İzmir için beklenen yağmur nihayet gelmişken, ben de bu güzel günü yazımı yazarak değerlendirebileceğimi düşündüm. Hatırlarsınız geçen ay Ramazan, İngilizce seviyemizi geliştirmek için birkaç yararlı siteden bahsetti. O siteler daha çok kelime çalışmaya odaklıyken; ben de bu ay sizlere ders veya bir video dinleme becerilerimizi nasıl ilerletebileceğimizden bahsedeceğim. Bunun için internette bir sürü platform varken, biz sizlerle sadece bu ay Youtube ve Ted'in sitelerini kullanacağız. "Tamam onları kullanalım da, nasıl anlayacağız bu videoları?" dersiniz de sizi anlarım. Bu yüzden bu platformlarda en çok işimize yarayacak özelliği anlatacağım: altyazı okuma...

Youtube

Gelin ilk önce Youtube'ta bir videoya eklenmiş bir altyazıyı bilgisayarımıza indirelim.

Bunun için ilk olarak

<https://downsub.com/>

adresine gidelim.

Daha sonra, altyazısını almak istediğimiz videonun linkini alıp, sitede bir kez e harfine basarak geldiğimiz alana yapıştıralım ve ardından "İndir" veya dil İngilizceyse "Download" düğmesine basalım.

Daha sonra işimiz gayet kolay. Biraz bekledikten sonra, ekran okuyucularımızın bul fonksiyonuna "srt" veya "txt" yazdığımızda da bir düğme bizi karşılayacak. Bu düğmeye basarak, ister txt formatındaki dosyayı, istersek de srt formatındaki dosyayı indirebiliriz.

Ek Notlar

Not 1: siteyi ilk açtığımızda muhtemelen dil İngilizce olacaktır. Bunu değiştirmek için bir kez “f” harfine basıp “Language” düğmesine gelelim. Buraya enter yapıp alt ok ile “Türk” seçeneğinin üzerine basalım. Artık siteyi Türkçe olarak görüntüleyebiliriz.

Not 2: sitede farklı dillerin otomatik çevirisini de indirebiliyoruz. Örneğin altyazı İngilizce ise, site otomatik olarak Türkçe ve diğer dillere çeviriyor. Ancak bu çeviri yapay olduğu için bazı hatalar olacaktır, bu gayet normal. Benim tavsiyem, İngilizce öğrenmek için altyazıları da İngilizce olarak takip etmeniz. Zaten telaffuz ya da dinleme becerileri çalışıyorsanız; söylenen kelimelerin nasıl söylendiğini, kelimelerin birbirine konuşma esnasında nasıl bağlandığını görmeniz gerekiyor. Bunun için de video ile altyazıyı birlikte takip etmek son derece etkili bir yöntem.

Ancak sadece bir videonun Türkçe olarak nelerden bahsettiğini öğrenmek isterseniz; önce iki kez “h” harfine basın. Daha sonra, alt oklar ile dolaşın. “SRT”, “TXT” ve dili duyacaksınız. Turkish’in üstündeki txt veya srt düğmesine basın, dosyanız inmiş olacak.

Not 3: Eğer youtube’da bir videoya altyazı eklenmemişse, o zaman Downsub ile altyazı indiremezsiniz. Site nasıl olmayan bir şeyi indirebilir? Belki başka yazılarda altyazı eklemek için birkaç şeye bakabiliriz, ama bugün değil. Yağmur da dindi zaten ben buraya kadar yazarken.

Ted.com

Evet, gelelim şimdi biraz daha derli toplu bir siteye. Toefl veya IELTS çalışıyorsanız, bu sınavların listening bölümü olduğunu biliyorsunuz demektir. Bu bölümde, genelde bir ders anlatılır ve sorular da bu ders üzerinden gelir. Dolayısıyla uzun süreli ders takibi yapma, not alma, dikkati koruma gibi becerilerinizi geliştirmeniz gerekir. Not almayı öneri olarak sundum, ben not almamıştım.

Ted ise kimilerinizin bildiği gibi, çok çeşitli alanlardan konuşmacıların, kendi alanlarıyla ilgili bir şeyler anlattıkları bir platform. Burada motivasyon konuşmalarının yanı sıra, resmi olarak belgeseller de bulabilirsiniz. Belgesellerin süresi genelde 2-7 dakika olmakta. Motivasyon konuşmalarının ya da alan konuşmalarının uzunluğu çok çeşitlilik gösteriyor, o konuya girmeyeceğim.

İlk olarak,

<https://www.ted.com/>

adresinden siteye gidelim. Daha sonra ekran okuyucumuzun bul kısmına “sign” yazıp enter yapalım. Gelen “sign in” linkine tıklayıp kaydolma alanına gidelim.

Burada Google, Facebook veya Apple hesaplarımızla oturum açabiliyoruz. Bunun yanında, kendi e-mail adresimizle de yeni bir kayıt oluşturabiliriz. Seçim size kalmış. Diğer hesaplarla oturum açmak için, “Continue with Google, Facebook veya Apple” düğmelerinden herhangi birine tıklayıp, standart izinleri verebilirsiniz.

Kendi mail adresimizle oturum açmak için, bir kez e harfine basarak mail adresimizi gireceğimiz alana gelip, mail adresimizi yazalım. Sonra Continue düğmesine tıklayalım ve şifrelerimizi girelim. İlki oluşturma, ikincisi de oluşturduğumuz şifreyi tekrarlama. Tekrar Continue deyip, bu sefer de ad soyad bilgisini yazabileceğimiz alana gelelim. Buradaki bilgileri sıkabilirsiniz, problem değil. Sonra, mail hesabınıza bir doğrulama maili gelecek. İlk kullanımda bu doğrulamayı yapmanıza gerek yok. Ama yaparsanız da iyi olur.

Artık hesabımızla oturum açtık. Şimdi istersek, kendi ilgi alanlarımızı seçme zamanı. Bunun için, geldiğimiz sayfada en başa gidip, iki kez 2 yapalım. Ekran okuyucumuz, başlık seviyesi iki olarak bize “What interests you?” diye soracak.

Alt oklarla çeşitli kategorileri duyuyor olacağız. Buradan istediğimize enter yapıp “next” diyelim. Artık, bir önceki ekranda seçtiğimiz kategorilerle ilgili özel olarak nelere bakıyoruz, bize onu soruyor. Aynı şekilde seçip next diyelim. İşimiz bitti. Bize hangi konularla ilgili öneri mailleri göndereceğini falan söylüyor. Artık videolara geçelim.

Aşağı doğru inelim. Herhangi bir videonun üzerindeyken enter yapıp videoyu aktif edelim. Daha sonra NVDA kullanıcıları, sayfanın başındayken d harfine basarlarsa, direkt “play video” kısmına gelebilirler. Jaws kullanmıyorum şu an, o yüzden doğrulayamadım. Jaws kullanıcıları da 4 kere b ile Play Video üzerine gelebilirler.

Transcript

Transcript, bir konuşmanın tam metne çevrilmiş halidir. Ekran okuyucumuzun bu fonksiyonuna “transcript” veya “tra” yazarsak, direkt konuşmanın transcriptleri üzerine geliriz. Burada “transcript xxx languages” gibi bir ibare duyacağız. Bu, o yazının transcriptinin kaç dile çevrildiğini gösteriyor. Gönüllü çevirenler tarafından farklı dillere çevrilen transcriptler sayesinde, anlamadığımız bir yer olduğunda Türkçe çevirisi varsa onu kullanabiliriz.

Neyse, bu transcript xx languages linkine tıklayalım. Varsayılan olarak İngilizce transcript açılacak. Buraya ulaşmanın en kolay yolu, c harfine basıp dil seçme alanına gelmektir. Daha sonra alt oklarla yazı üzerinde dolaşabiliriz. Dil seçme alanında enter yapıp, eklenmiş diller arasında dolaşabiliriz. Ancak her dil değişiminde sayfayı yeniden yüklüyor. O yüzden hızlı hızlı oklara basmak yerine, yavaş yavaş birkaç kez t harfine basarak Türkçe üzerine gelip, odak modunu ya da yazma modunu kapatalım. Artık yazıları okuyabiliriz.

Yazıların button şeklinde olduğuna dikkat edin. Bu buttonlar sayesinde, videonun istediğimiz yerine gelebiliriz. Diyelim videonun bir yerini anlamadınız, kelimelerin nasıl bağlandığını da duymak istediniz. O zaman transcriptte ilgili yeri bulup tıklarsanız, videonun o yeri açılır. İstedığınız kadar dinleyebilirsiniz.

Sonuç

Sonuç olarak, İngilizce geliştirmek için veya da yabancı videoları izlemek için iki farklı platformun nasıl daha efektif bir şekilde kullanılabileceğine baktık. Bilgi düzeyimizin arttığı, daha iyi yayınlar için kendimizi geliştirdiğimiz, erişilebilir platformlar bularak tanıttığımız yayınlar dileyerek yazıyı bitiriyorum. Bitirmeden, belki sizden gelecek İngilizce eğitimi için yararlı Youtube kanalları veya Ted konuşmaları için bir toparlayıcı yazı da yazabiliriz ilerde de diyorum. Haydi görüşmek üzere, herkese kolay gelsin diliyorum.

Ya Sizce?

Gülcan Altun

guleycane@gmail.com

Sayı: 80, Ekim 2020

Merhaba Sevgili Okuyucu;

Timuçin Esen hayranı ve bir Hekimoğlu takipçisi olduğumu geçmiş yazılarımı okuyanlar bilirler. Bilmeyenler için kısaca bilgi verelim biz yine de. Hekimoğlu anlayacağınız gibi baş rolünde Timuçin Esen'in oynadığı ve bildiğim kadarıyla Amerika'da yayınlanan bir diziden uyarlama. Dizi bir eğitim ve araştırma hastanesinde geçiyor ve Hekimoğlu burada ekibiyle birlikte tanı konulamayan hastalarla ilgili araştırma yapıp tanı koyuyor ve tedavilerini gerçekleştiriyorlar. Bununla birlikte özellikle geçtiğimiz sezonda ekranlarda sakat karakterleri görmeye başladık. Hekimoğlu da bunlardan biri. Şöyle ki geçirdiği bir kaza sonrası bacaklarından birinde önemli bir işlev kaybı oluyor ve Hekimoğlu yaşamının geri kalanında büyük ölçüde tek koltuk değneği desteğiyle hareket edebiliyor. İşte beni bu ay yazmaya sevk eden de Hekimoğlu'nun bu sakat kalma sürecinin işlendiği bölüm oldu. Yanlış anlamayın bu sefer bir sesli betimleme değerlendirmesi yapmayacağım sizlere.

Dizinin on altıncı bölümünde Hekimoğlu öğrencilere ders vermek durumunda kalır kendi Departmanı olan tanı koyma alanında. Birkaç örnek vaka üzerinden hikâyelendirerek anlatır olayları. Bu vakalardan biri de kendi sakat kalma sürecidir ve tabii kendisi üzerinden değil de herkesin tanıdığı bir ünlünün adını kullanarak yapar bunu. Yaşadığı bisiklet kazası sonrası hastaneye götürülür. Ancak bir şeyler ters gider ve tabiri caizse hasta Hekimoğlu için işler sarpa sarar. Sonunda yanlış teşhis sonrası ki bunda bile hayli gecikilmiştir artık, önüne iki seçenek çıkar. Ya ölecektir ya dayanılmaz ağrılar sonrası bir umut kurtulacaktır. Ancak bu sefer de süreç onun hesapladığı gibi gitmez ve ağrıları dindirmek üzere kendi isteğiyle aldığı morfin sonrası uykuya dalar, dalarken de eşiyle sonsuza dek vedalaşır. Fakat eşi bu tercihi kabullenemez ve o artık karar verebilecek bir durumda olmadığından, çünkü uyutulmuştur, onun adına karar verip ameliyata alınmasına ve kaslarında ölen dokuların vücudundan temizlenmesine imza verir. İşlem Hekimoğlu'nun değil de eşinin istediği gibi yapılır ve sonuçta yaşamaya geri döner ancak sakat

biri olarak. Hekimoğlu bu durumu kabullenemez. Ne kendisine rağmen alınan kararı ve bunun uygulanmasını ne de sakatlığı.

Dizi bittiğinde Hekimoğlu'nun kararı bana o kadar saçma geldi ki inanmadım. "Sakat kalmak ya da sakat olmak bu kadar mı ürkütücü" diye düşündüm. Sonra belki de ben sakatlıkta çok yol kat ettiğim için böyle düşünüyordum diye düşündüm kendi kendime. Çevremde tanıdığım insanlara, aileme, arkadaşlarıma vs. sormak fikri geldi aklıma. Bundan bir EEEH yazısı çıkartabilir miyim diye. Hani çok ünlü bir yarışma vardı. Adı: Süper Aile. Uzun yıllar izledik ekranlarda. Önceleri Erol Evgin'in sonra Beyaz ve Ufuk Özkan'ın sunumlarıyla. O yarışmada sorular sorulmadan önce her zaman; "Yaptığımız ankette yüz kişiye sorduk" denirdi. Ben de sorayım bakayım bir yüz kişiye diye çıktım yola. Yüze yakın belki de ondan fazla kişiye sordum. çoğunlukla insanlara çeşitli sebeplerle üye olduğum WhatsApp grupları aracılığıyla ulaştığım için net bir sayı veremiyorum.

Burada bir parantez açıp şunları söylemem gerek. Ben psikoloji mezunu biri değilim. Bununla birlikte bu alanda sırf meraktan bile olsa okumalar ve araştırmalar yapan biri de değilim. Dolayısıyla insan psikolojisini anlama, çözümlenme ve buna uygun soru hazırlayıp sonuç çıkarma anlamında yanlış bir yol izlediğimi açıkça belirtmeliyim. Çünkü sorum doğru bir şekilde hazırlanmamıştı. Bunu ne yazık ki sonradan fark ettim. Ha bu arada hiç anket hazırlamadım, hatta hazırlayan birinin yakınında dahi olmadım. Dolayısıyla bu konuda da hiç deneyimim yok diyebilirim. Zaten anlayacağınız gibi bu bir bilimsel araştırma da değil.

Ulaşabildiklerime şöyle sordum: "Allah korusun kötü bir kaza geçirdiğiniz ve size iki seçenek sunuldu, ya öleceksiniz ya da kolunuzu veya bacağınızı, yani bir uzvunuzu kaybedeceksiniz. Hangisini seçersiniz?"

Kabul etmeliyim ki birden bire böyle bir soruyla karşılaşmak insanı şok eder. Nitekim öyle de oldu. Üstelik insanın bir durumun veya olayın içinde olmadan tahminde bulunması, ne gibi bir ruh halinde olacağını kestirmesi imkansız gibi bir şey. Böyle bir durum içinse, "Öyle olsa böyle olmak isterim" demek çok zor. Hele hele sorumda bahsettiğim çok travmatik bir şey. Zaten pek çok kişi dönmedi bile yanıtlamak için. Hatta çok yakın konuştuğum bir akrabama, "Kimse beni iplenmedi" dedim. O da "İplenmeyen sen değilsin; soru iplenmeyecek bir soru" dedi. Güldük. Neyse Çoğu dürte dürte aldığım yanıtları sizin için topladım.

İlk sorduğum kişi, bacağımı verirdim ölmek yerine dedi ki bu kişi babamdı. Annem cevap veremedi. Hala da vermedi.

Yedisi sol kolumu verirdim dedi. Solak olan iki arkadaşım da sağ kolunu seçti. Bir tanıdığım ise görece daha az işine yarayan sol kol ya da sağ bacağımı vermeyi seçti. Ancak ölmek istemezdim hiçbir şekilde dedi. Kendim ve sevdiklerim için diye de eklemiş. Diğeri de pazarlık yapabiliyor muyuz diye sordu. Espriyi bir arkadaşımıdır kendisi. Sonra da şaka bir tarafa kolumu verirdim dedi. Hangisi olduğunu belirtmeden. Yine hangisi olduğunu belirtmeden kolunu kaybetmeyi seçenler dokuz kişi oldu. .

On dört kişi de bacağımı seçti. Biri sonuçta protez denen bir şey var demeyi unutmadan. Hatta sonra protez ümidini dillendirdi biri daha. Bunlardan biri sol ayağım diye de eklemiş.

Beş kişi herhangi bir uzvunu seçmeden yaşamayı seçerim dedi. Kendisi ciddi bir kronik hastalığa sahip olduğunu bildiğim ve hatta bu yüzden kısmen yürüme güçlüğü çeken bir tanıdığım; "kimseye yük olmamak için ölmeyi; düşününce kızım için yaşamayı isterdim" demiş.

Beş tanıdığım ise ölmeyi seçmiş.

Bir arkadaşım, bir insanın gönlü ve kalbi sakat olmasın demiş. Ben bunu, diğer sakatlıklarla bir sıkıntı yok, ölmek değil sakat kalmak olabilir şeklinde okuyorum. Belki de öyle okumak istiyorum.

Sonuç ortada gördüğünüz gibi böyle bir soru karşısında insanların hemen hemen hepsi görece daha az kullandığı uzvunu feda ediyor. Başına gelecek o kötü şey seçim şansını verecekmiş gibi. Oysa mesela solak olan birinin sol kolunu kaybetme ihtimalini de düşünmelerini istemişim ben. Yukarıdaki cevapları değerlendirirken yaş, cinsiyet, psikolojik durum, inançları, evli olup olmadığı veya çocuğu olup olmadığı gibi hususların da verilen yanıtlarda etkili olduğunu zaten tahmin ediyorsunuzdur. Nitekim verilen yanıtların kimisinde bu durum açıkça belirtilmiş de.

Sonra, insanlar sakatlıktan neden bu kadar ürküyorlar diye düşündüm. Toplumun sakatlığa yüklediği eksik, işe yaramaz, yardıma muhtaç, aciz algısını fazlasıyla içselleştirdiği için olamaz mı? Bence öyle. Sakat olmak, başkasına muhtaç olmak demek insanların hemen hemen hepsine göre. Zira yanıt vermeyenlerden biri de kardeşim. Çünkü kendisi bırakın sakat olmayı hastalık konusunda dahi kabullenme problemi yaşayan biri. Yaşadığı trafik kazası sonrası küçük

epilepsi nöbetleri geçiriyor ama kendisi asla bunun farkında olmuyor. Biz kendisine nöbete girdiğini söylediğimizde ise çok zor kabulleniyor. Böyle bir adama sakat kalma ihtimalinden söz edeceğinize öldürün daha iyi.

Ne diyorduk ben kardeşime geçmeden önce. Zira bu da benim kompleksim. Gözlerinin önünde ben olduğum halde kardeşimin veya mesela annemin sakatlıktan bu kadar ürkmelerini kabullenemiyorum. Kaldığımız yere bir kez daha dönersek okuduğumuz kitaplar, izlediğimiz filmler ve diziler de bu aciz, eksik algısını besliyor ne yazık ki. Nitekim aynı dizinin iki bölüm sonrasında gene işlenen konu üzerinde, Hekimoğlu ile çok yakın dostu Doktor Orhan arasında geçen şu konuşmayı izleyen kaç izleyici aksini düşünebilir ki?

On sekizinci bölümde kanser hastası dokuz yaşında bir kız çocuğu var ve yeni belirtiler gösteriyor. Daha da önemlisi sanrı görüyor ve bunun neden kaynaklanabileceğini araştırıyorlar. Bir dizi işleminden ve keşif ameliyatından falan geçiriyorlar. Onu beklerken ikili arasında geçen konuşmanın aşağı yukarı metni şöyle:

Hekimoğlu: İnsanları putlaştırmak sizde hastalık haline gelmiş. Ortada hiçbir şey olmasa bile hayran olunacak bir şeyler bulursunuz. Hatta hiç bakmamanız gereken yerlerde bile hayran olunacak bir şeyler buluyorsunuz.

Orhan: Sana göre ölmek üzere olan küçücük bir kız sevemez miyim?

Hekimoğlu: Ölümün yaklaştıkça herkes seni sever.

Orhan: Ama sen de baston kullanıyorsun ama kimse seni sevmiyor.

Hekimoğlu: Ama ben ölüm döşeginde değilim sadece zavallıyım. Hem bastonuma laf etme. Onun sayesinde herkese her istediğimi yaptırıyorum.

Ben mi çok sorunluyum? Yoksa gerçekten benim anladığım gibi yukarıdaki ifadeler mi problemlidir? Veyahut bir Recep İvedik sloganında olduğu gibi mi demeliyim? “Agresifim! Kompleksliyim!”

Sahi siz hangisini seçerdiniz?

Ev İşlerine Sıfırdan Giriş 4

Murat Kefeli

m.k@muratkefeli.com.tr

Sayı: 80, Ekim 2020

Hijyen operasyonumuza devam ediyoruz. Tabii bu yazıyı okumadan önce bir şeyin altını çizmek istiyorum: Aşağıdaki cümleler, yazı dizisinin bir önceki bölümünde bahsedilen "Temizliğin temel kuralları" alt başlığındaki işlerin yapıldığı varsayılarak kurulmuştur.

ODA ODA ÖLDÜRÜN

Temizliğin, oda oda yapılmasının daha pratik olduğunu çocukluğumda öğrendim... Sevgili annem, "Haydi! Diğer odaya geç bakalım, orası bitti, bu odayı temizleyeceğim şimdi!" derdi -ki -ki belli aralıklarla evime uyguladığı hijyen operasyonu günlerinde hâlâ aynısını söyler. Neyse ki büyüdüm ve az biraz akıllandım; annem evden gidene kadar totomu oturduğum koltuktan asla kaldırmıyorum. Çünkü küçükken hep aynı azarı işitiyordum: "Ben orayı daha yeni temizlemiştim!" Tabii temizlik sürecindeki bir kadına, "Ama anne, buraya geçmemi sen söylemiştin ya..." cümlesinin kurulmaması gerektiğini de insan küçük yaşlarda öğreniyor...

Ne var ki anneler genelde hep haklı çıkıyor. Oda oda temizlik yapmak en akılcısı -tabii her odadan sonra kahve molası vermediğiniz sürece. "Hangi odadan başlamak gerekir?" sorusuna vereceğiniz yanıt keyfinize kalmış. Ben ilk önce yatak odasından başlıyorum. Süpürme sürecine girişmeden önce eğer nevresim/çarşaf değiştirme niyetiniz varsa onları çamaşır sepetine sevk etmeniz gerekiyor. Eğer cam silme eylemi yaptığınız operasyona dahil değilse cam önlerini ve gerekli görüyorsanız avizenin üstünü silmeniz de iyi olur.

Ardından süpürme eylemine girişin. Ancak "büyük temizlik" bu; öyle süpürgeyi iki üç sallamakla bitmez! Yatağı çekmeniz veya süpürgeyi altına sokmanız şart imiş... Maalesef ki küçük komodinleri de öne doğru çekip arkasını süpürmek mecburi imiş. Amma velakin hükümet kesinlikle haklı. Şükretmek şart! Eşek kadar gardırobun öne çekilmesi ya da önce boşaltılıp sonra öne çekilmesi de şart olabilirdi, değil mi?

Süpürme süreci sonrasında "kurallara uygun şekilde" hazırlanmış suyla "kurallara uygun biçimde" yerlerin silinmesi gerekiyor tabii. Maalesef ki büyük temizliğin kuralları hayli acımasız...

YER SİLME SUYU HAZIRLAMAK

Yer silme sürecindeki kuralların acımasızlığı, bulunduğunuz odadaki alanların az kirli/çok kirli olarak ikiye ayrılmasından kaynaklanıyor. Yatak, koşu bandı veya komodinin altında kalan alanlar "çok kirli" olarak nitelendiriliyor. Bu nedenle oraları sildiğiniz su ile normal zemini silmek faciayla sonuçlanıyor. Kesin yargı cümlesi kuruyorum çünkü annemin uygulattığı başka bir bilimsel deney sonucu hipotezin doğruluğu kanıtlandı. Eğer çok arzu ediyorsanız çekilen eşyaların altını sildiğiniz suyla evin normal zeminini de silmeye devam edin. Ancak işiniz bittiğinde koku nedeniyle intihara teşebbüs etmek istemiyorsanız burnunuz için bir adet mandalı önceden tedarik edin.

Bu nedenle seyrek çekilen eşyaları temizliğe başlamadan önce her odada çekmenizi, ilk önce oraları süpürmenizi ve hazırlayacağınız deterjanlı su ile önce oraları silmenizi tavsiye ediyorum. Daha sonra kirli suyu boşaltıp yeniden hazırlamak ve maalesef ki vileda ucunu kabaca da olsa yıkamak gerekiyor. Vileda kovasının yarısını suyla doldurmanız, içine iki veya üç kapak yer silme deterjanı ve bir miktar çamaşır suyu eklemeniz hijyeni getiriyor. Aslında bir buçuk kapak yer silme deterjanı yeterli olur ama madem ki o kadar külfete katlanıyorsunuz, en azından sildiğiniz yer bir süre güzel koksun. Tabii verdiğim bu ölçekler, normal yer silme deterjanları için geçerli. "Yoğunlaştırılmış" veya "konsantre" ürünlerde yüzde elli daha az kullanmalısınız.

Çek kapıyı çık dışarı!

Temizliğini yaptığınız odanın silme işi bitince eğer gerekli görüyorsanız hızlıca ikinci bir toz alma eylemine girişebilirsiniz. Tabii sonrasında ayak izlerinin üstünden vileda ile şöyle bir geçmeniz gerekecek. Yok eğer toz almayacaksanız temizlik kokusunun odada kalması için açık pencereyi ve kapıyı kapatarak orayı terk edebilirsiniz. Bu süreçten sonra da akıllı olmanız şart. Eğer temizlik bitmeden o odaya girecekseniz bir zahmet terliğinizi çıkarıp girin içeri. "Daha yeni

sildim orayı! Leş gibi terliklerle niye giriyorsun?" diye bir uyarıyı kendi kendinize de verebilirsiniz...

SALON TEMİZLİĞİ

Barındırdığı eşya sayısı ve daha sık kullanılması nedeniyle temizlikte -en azından odalar bazında- en çok zaman yiyen mekan salondur. Oraya dalmadan önce efendi efendi kahve içmenizde bir sakınca yok. Nasılsa yatak odaları temizlendi, işe başladınız, o süreçten sonra yarım bırakmanın enayilik olduğunu anlayacağınız için kahve molasının zararı olmaz. En azından ilkinin...

Başlangıç olarak koltukları kendinize hedef seçmeniz fena olmaz. Eğer oturak yeri kaldırılabilen minderden oluşuyorsa o minderleri ve yastıkları bir yere yığmanız gerekiyor. Çünkü ne kadar dikkatli olursanız olun, uzun süredir büyük temizlik yapmıyorsanız o minder/yastık altına illa ki bir şeyler kaçmış olacaktır. Yastıkları indirdiğiniz alanı elektrik süpürgesiyle süpürmelisiniz. Açıkçası hijyen manyağı biri değilim ama yerleri süpürdüğüm dikdörtgen süpürge ucuyla koltukları süpürmek içime sinmiyor. Bu nedenle tavsiyem süpürge hortumunu, boruyla birleştiği bölümden ayırmak ve koltuk önüne çömerek hortum ucuyla koltukların iç kısımlarını süpürmek. İlk olarak en sol köşeden, kolçak ile koltuk kasasının birleştiği alandan başlayıp aynı kesişim çizgisini takip ederek diğer uca kadar hortumu gezdirmek yeterli olabilir. Yok yeterli bulmazsanız dipleri aldıktan sonra hortumla koltuk üstünü de alabilirsiniz. Peki, yeterli bulmalı mısınız? Bence bulmayın... Çünkü tek kişilik olmayan koltuklarda birden fazla minder olduğu için o aralıktan da aşağı bir şeyler düşüyor. "Sen geçen sefer koltukları süpürmemiş miydin?" sorusuna karşı annenize, "Eee... Evet, süpürdüm, niye ki?" yanıtını verdiğinizde elinize iki aylık kayısı çekirdeğini tutuşturuyor...

Süpürme işinden sonra o kaldırdığınız yastıkları eski yerlerine taşımanız da gerekiyor. O işi en sona bırakırsanız ne olur? Eh, herhâlde elinize aldığınız minderi/yastığı şöyle bir silkelemeyi akıl edecek kadar nörona sahip olduğunuzdan, birkaç saniye önce sildiğiniz yerleri batıracağınızı dair tahmin yürütmeniz de güç olmayacaktır.

Zemin temizliği, salonda hayli zahmetli oluyor. Çünkü yatak odasında çekilen yatağın altından çıkan kiri fark ettiğiniz için koltukların altından neler neler çıkacağını hayal etmeniz zor

olmuyor. Evinizin mimari yapısına göre en akılcı ve zahmetli çekme/itme işlerine girişin. Benim evim kibrit kutusu kıvamında olduğu için pek sorun yaratmıyor. İlk olarak tüm koltukları öne doğru çekiyorum. Bir uçtan süpürgeyle girip üç duvar takip ederek koltuk genişliğini elli santim kadar aşacak genişlikteki zemini süpürüyorum. O fasıl bitince vileda ile süpürdüğüm bölgeyi siliyorum. Burada dikkat etmeniz gereken tek şey, koltuk genişliğini aşan o elli santimlik alanın en fazla ortasına kadar silmeniz. Yok eğer ıslık çalarak sopayı sallarsanız süpürmediğiniz alandaki kir viledaya bulaşıyor ve çamurumsu bir iz bırakır.

Koltukları yerleştirdikten sonra eğer varsa masa altını kendinize hedef seçebilirsiniz. Süpürme süreci bitince evinizdeki eşyalara göre operasyonu sürdürün. Örneğin benim evimdeki koltukların kolçak kısımları suni deriden olduğu için ve o kolçaklara kahve fincanı koymak gibi bir alışkanlığa sahip olduğumdan oraları siliyorum. Tamam, itiraf ediyorum, sadece sürekli oturduğum taraftaki kolçağı siliyorum ama bence bu bile özenli bir temizlik için yeterli. Tabii anneler öyle düşünmüyor. Yani bir seferinde beni koltuğun diğer kolçağına götürüp işaret parmağımı nazikçe tuttuktan sonra derinin üzerine "Beni sil" harflerini yazmış olması gerçekten çok manidardı...

Silme işlemi sonrasında masa veya koltuk üstüne ters çevrilmiş sandalye ve sehpaları indirmek için acele etmenize gerek yok. Amma velakin o sandalyeleri kullandıkça aşağı indirmenize de gerek yok!

Sonrasında derin bir nefes alın çünkü bir sonraki aşamada Mutfak Muharebesi'ne gidiyorsunuz.